

KÜLÜGYMINISZTERIUM

002890/2

Szám

BIZALMAS TÁJÉKOZTATÁSULI

Kiadmány hitelélül:

Állam V-9

Szigoruan titkos!

Kapják: Szürös Mátyás elvtárs
Csémi Károly elvtárs
Kótai Géza elvtárs

*L. Plüner el.
(Dor-ba)*

W. V. No.

M á s o l a t

a KÜM Szocialista Világrendszer
jelentéséről

TÖRÖLVE!
A minősítést megszüntette:
Dr. Németh József
Beosztása: Külügyminiszter által
megbízott szakértő

1999 SZEP 17
Kiadmány hitelélül: *[Signature]*
együttműködés munka-

J e l e n t é s

a Varsói Szerződésen belüli politikai
mechanizmusának tökéletesítésével foglalkozó munkacsoport
üléséről

/ Szófia, 1983. május 30. - június 3. /

A Varsói Szerződés Külügyminiszteri Bizottsága
ez év áprilisi, prágai ülésén létesített munkacsoport
első ülésén a tagállamok külügyminisztériumi főosztály-
vezetői, illetve főosztályvezető helyettesi szinten kép-
viseltették magukat. A szakértői csoportok vezetőit fogadta
Marij Ivanov, a bolgár külügyminiszter első helyettese,
a résztvevők tiszteletére vacsorát adott Ivan Ganev külügy-
miniszterhelyettes. A munkacsoport ülése az előzetes meg-
állapodásnak megfelelően zárt volt, megtartásáról tény-
kommuniké sem jelent meg.

I.

A munkacsoport ülésén kötetlen véleménycsere folyt
a Varsói Szerződésen belüli politikai együttműködés munka-
mechanizmusának kérdéseiről. Az általános vélemény nyilváni-

tást követően a kérdések konkrét áttekintése az alábbi tematikus csoportosítás szerint történt:

1. Kölcsönös tájékoztató és konzultációs tevékenység
 - a./ miniszterhelyettesi találkozók
 - b./ állandó szerv.

2. Politikai előkészítő munka:
 - a./ szakértői egyeztető értekezletek a PTT és a KMB dokumentumok előkészítésére
 - b./ szakértői munkacsoportok.

3. Szervezési-technikai-kiszolgáló tevékenység:
 - Egyesített Titkárság, főtitkár.

4. Tájékoztatási-propaganda, kiadói és tudományos kutató tevékenység.

II.

A Varsói Szerződés szervezetén belül a témakör gyakorlatilag első ízben került önállóan, teljes egészében részletes megvitatásra. A korábbi törekvéseket az intézményesítésre, a munkamechanizmus javítására a román ellenzés meg-
húsította. E kérdések kapcsán az elmúlt két évtizedben gyakran alakult ki éles politikai vita a szorosán együttműködők és a románok között. A hosszú idő alatt viszonylag sok probléma gyűlt össze, nyilvánvalóvá vált az is, hogy egyes belső intézményesítési, szervezeti határozatot a tagállamok nem egységesen értelmeznék.

A munkacsoport ülésén a kulcskérdés, a fő vitatéma az Egyesített Titkárság szerepe, jellege volt. Az 1976. évi

bukaresti PTT-határozatot szovjet, magyar és román részről úgy értelmezték, hogy az szervezési-technikai-kiszolgáló szerepet szán az Egyesített Titkárságnak. Ebben a szerepkörében kell megerősíteni a Titkárságot, nincs szükség arra, hogy politikai szerepet kapjon, folyamatosan, állandó szerv jellegével működjön.

A lengyel és a csehszlovák küldöttség közel azonos platformon, a bolgár és az NDK küldöttség esetenként közvetlen, máskor hallgatólagos támogatását élvezve alapvető változásokat szorgalmazott a Titkárság jellegében. Ugy értelmezve az 1976. évi határozatot, hogy az folyamatosan működő, politikai szereppel felruházott, állandó, nagylétszámú apparátussal rendelkező szerv létesítéséről döntött, sürgették az általuk így értelmezett határozat teljes végrehajtását.

A szovjet küldöttség fő törekvése arra irányult, hogy - minimális programként - sor kerüljön a már kialakult politikai együttműködési gyakorlat kodifikálására, egyértelmű tisztázására, pontosítására. Írásban benyújtott javaslatuk elsősorban a politikai szervek üléseit megelőző politikai előkészítő munka rendjének, terminusainak leírására vonatkozott. Szovjet részről hangoztatták, hogy nem látják szükségesnek radikális változtatások végrehajtását, nem zárják ki azonban új együttműködés formák bevezetését. Új formák esetében kettős kritérium alapján döntenek: a javasolt új forma a szövetségi kapcsolatok erősítését szolgálja és tényleges, megoldásra érett szükségleteket elégít sen ki. Előrelépésre lehetőséget látnak a miniszterhelyettesi találkozók gyakoribbá tételével, esetleg rendszeresítésével, a szakértői munkacsoportok szélesebb körű alkalmazásával, a rotáció elvének bevezetésével a főtitkári funkciónál.

A szovjet küldöttség vezetője kijelentette, hogy nagy politikai jelentőséget tulajdonítanak a munkacsoport tevékenységének. Közölte, hogy a témakört nemcsak a szovjet külügy-

minisztérium vezetése, hanem a legfelsőbb párt- és állami fórumok is áttekintették. A véleménycsere során szovjet részről nem bírálták közvetlenül a csehszlovák és a lengyel javaslatokat. Saját álláspontjuk egyértelmű kifejtése mellett kérdéseket tettek fel, amellyel egyrészt érzékeltették kételyeiket, másrészt közvetve rámutattak a javaslatok következetlenségeire, végig nem gondolt jellegére.

A román szakértői csoport korlátozott felhatalmazással érkezett Szófiába. Mandátumuk arra szorítkozott, hogy meghallgassák a kötetlen véleménycsere során elhangzottakat. Ezért a konkrét vitában érdemben nem vettek részt. Álláspontjuk általános kifejtése azonban egyértelművé tette, hogy elégedettek a PTT 1976. évi bukaresti határozatának végrehajtásával, az együttműködés kialakult, jelenleg működő formáival. Azt szorgalmazzák, hogy hatékonyabban éljünk a meglévő lehetőségekkel. Folyamatosan működő, politikai szereppel felruházott Titkárság létesítését ellenzik, az 1976-os határozattal ellentétesnek tekintik. Egyetlen írásos munkajavaslatot tettek: megismételték a román külügyminiszter prágai felszólalásában jelzett gondolatot, hogy a KMB szófiai ülésén döntés szülessen egy olyan munkacsoport létrehozásáról, amely rendszeres ülésein a leszerelési kérdések összességével foglalkozna.

A szovjet küldöttségvezető négyszemközti beszélgetésben elmondta, hogy várhatóan a katonai kiadások csökkentésével foglalkozó bukaresti munkacsoport ülésén is beterjesztik a románok a fenti javaslatot. Előzetesen közölte román partnerével, hogy nem értenek egyet elgondolásukkal.

A magyar küldöttség a kapott utasításnak megfelelően járt el. A vitában nem volt kezdeményező, véleményét elsősorban mások javaslataihoz kapcsolódva fejtette ki. Érvelésében felhasználta a májusi magyar-szovjet külügyi konzultáció eredményeit.

Magyar részről hét konkrét kérdésben került beterjesztésre írott javaslat. Ezek: miniszterhelyettesi találkozók; KMB-ülések gyakorisága; rotáció a Titkárság élén; munkacsoportok; alapszabályok, eljárási szabályzat kidolgozása; előzetes tájékoztatás a politikai szervek üléseire kerülő nagyhorderejű javaslatokról; a VSZ-mechanizmus témakör időnkénti áttekintése. A küldöttségek többsége támogatta ezeket a javaslatokat.

III.

A KMB prágai határozata arra kötelezi a munkacsoportot, hogy általános egyetértéssel megfogalmazott ajánlásait a KMB ez év októberében, Szófiában sorakerülő ülésére jelentés formájában beterjessze. A jelentés szövegét a munkacsoport második ülésén - augusztus 16 - 26 között - kell egyeztetni. Az első ülésen folytatott kötetlen véleménycsere során elhangzottakat, a nem-hivatalos jelleggel beterjesztett javaslatokat elemezve és értékelve a második ülésre minden tagállam kialakítja álláspontját. Román ellenzés következtében a munkacsoport első üléséről nem készült jegyzőkönyv. Ellenezték azt is, hogy a bolgár elnök az egyeztetés alapjaként nem-hivatalos jelentés tervezetet készítsen a második ülésre.

Már az első ülésen általános egyetértés volt abban, hogy pontosítani, egységesen értelmezni, majd rögzíteni kell a VSZ együttműködésben kialakult és bevált munkaformákat és módszereket. Lényeges új lépések megtételét a jelek szerint továbbra sem teszi lehetővé a román fél álláspontja. A szovjet, illetve a csehszlovák-lengyel álláspontok kompromisszumos közéletésére lehetőség látszik. Szovjet részről bizalmasan jelezték, hogy elképzelhetőnek tartják állandó jellegű, két-három havonta ülésező fórum létesítését a kölcsönös tájékoztatás folytatására aktuális nemzetközi kérdésekben és VSZ ügyekben. A másik eredmény az, hogy valószínűleg elállnak korábbi elképzelésüktől, hogy az Egyesített Titkárság élén főtitkár helyett végrehajtó titkár álljon. A szovjet szakértői küldöttség vezetője

- az Egyesített Titkárság kérdésében fennálló nyilvánvaló nézeteltérések ellenére - optimista a közös álláspont kialakítását illetően. A csehszlovák és a lengyel álláspontban korábbi koncepciók túlélését látja. Érződött az is, hogy a szófiai ülést megelőzően csehszlovák, lengyel és NDK részről nem folytattak konzultációt a szovjet féllel. Szovjet részről biznak abban, hogy egyrészt a munkacsoport ülésén elhangzott érvek, másrészt az esetleges későbbi konzultációk módosítanak a csehszlovák és a lengyel állásponton.

IV.

Általános egyetértéssel találkozott az a magyar javaslat, hogy az Egyesített Titkárság vezetésében alkalmazzuk a rotáció elvét. A vitában olyan megoldás körvonalazódott, hogy főtitkárrá a PTT ülése a mindenkori házigazda ország képviselőjét nevezze ki, a következő ülésig tartó mandátummal. Ezek szerint a PTT következő, szófiai ülése bolgár főtitkárt nevezne ki. Szovjet részről felvetették, hogy a Firjubin elvtárs halálával megüresedett főtitkári posztra átmenetileg, a PTT üléséig a KMB ez év októberi ülésén megbízott főtitkárt lehetne kinevezni.

A véleménycsere során szovjet és román részről bejelentés hangzott el további két munkacsoport tevékenységének megkezdésével kapcsolatban. A vegyi fegyverekkel foglalkozó munkacsoport június 20-án Moszkvában kezdi meg első ülését. A katonai kiadásokkal foglalkozó munkacsoport június második felében Bukarestben tartja első ülését.

A szófiai véleménycsere során általános volt az egyetértés, hogy törekedni kell a munkacsoportok tevékenységének a tervezett időben történő eredményes befejezésére. Néhány felszólaló nem zárta ki azt a lehetőséget, hogy a vegyi fegyver-, illetve a katonai kiadások-csoport csak "közbülső" jelentést terjeszt a KMB szófiai ülése elé és amennyiben ezt a munka ténylegesen indokolja, kéri mandátuma meghosszabbítását.

Román részről jelezték, hogy kezdeményezni fogják a leszerelési munkacsoport létrehozását. Bolgár részről több javaslatot tettek VSZ keretekben folytatandó propaganda- tájékoztatási, kiadói és tudományos kutatói tevékenység fejlesztésére. Mivel itt gyakorlatilag új tevékenységi területről van szó, a munkacsoport ülésén a többség afelé hajlott, hogy ezeket az új kérdéseket célszerű lenne egy erre a feladatra létrehozandó munkacsoport keretében megvizsgálni.

V.

A munkacsoport első ülésén folytatott kötetlen véleménycsere hasznosnak bizonyult. Hosszu idő után először kerültek napirendre a politikai együttműködés munkamechanizmusának kérdései. Az előrelépés szándékával folytatott elmélyült, türelmes véleménycsere eredményeként közeledés történt az általános egyetértéshez, reális feladatnak látszik a KMB szófiai ülése elé terjesztendő jelentés elkészítése a munkacsoport második ülésén. Hasznos volt a vita és a véleménycsere azért is, mert előrelépést hozott az egyeséges értelmezésben is.

A küldöttségek 11 írott javaslatot terjesztettek be. A Szocialista Világrendszer Referatura gondoskodik a mintegy 20 oldalnyi anyag lefordításáról. A véleménycsere során elhangzottak alapján kommentárokat fűz a javaslatokhoz és javaslatot tesz a magyar álláspontra az egyes konkrét kérdésekben.

Budapest, 1983. június 7.

András Kovács

András Kovács